

Archeologienota Knesselare Aalterseweg

Programma van Maatregelen

Bert ACKE en Maarten BRACKE

27-3-2025

1. Gemotiveerd advies

De archeologienota kadert in het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013. Naar aanleiding van een geplande aanvraag voor een omgevingsvergunning voor het verkavelen van gronden aan de Aalterseweg te Knesselare (deelgemeente van Aalter, provincie Oost-Vlaanderen), waarbij de totale oppervlakte van de betrokken percelen 3000m² of meer bedraagt, dient de initiatiefnemer een archeologienota toe te voegen aan de vergunningsaanvraag. De archeologienota dient opgemaakt te worden onder supervisie van een erkend archeoloog.

Het plangebied heeft een oppervlakte van 3411m² en is gelegen ten westen van de Aalterseweg, in de dorpskern van Knesselare. Het terrein heeft een bijna rechthoekige vorm en is in gebruik als parking. Het bestaat uit een aantal verharde parkeerstroken (deels in steenslag, deels in asfalt) met daartussen en -rond een aantal groenzones, met daarin enkele verlichtingspalen, gras, struiken en bomen. De parking is via een afsluiting en 2 poorten afgesloten van de Aalterseweg.

Het terrein is zo'n 450m ten zuidoosten van de dorpskerk van Knesselare gelegen. De Aalterseweg is een zuidelijke zijstraat van de Veldstraat; deze Veldstraat is een oost-west georiënteerde straat die naar de dorpskern leidt en die deel uitmaakt van de aloude handelsas Gent-Brugge. Het plangebied bevond zich lange tijd in een landelijke omgeving ten zuidoosten van de kleine dorpskern van Knesselare, pas in de tweede helft van de 20ste eeuw wordt het opgenomen in de bebouwde dorpskom. Op de Ferrariskaart uit ca. 1777 is de Aalterseweg reeds aanwezig; het terrein is onbebouwd en in gebruik als landbouwgrond. Op de meer gedetailleerde kaarten van midden 19de eeuw (Atlas der Buurtwegen, Poppkaart en Vandermaelenkaart) worden net ten noordwesten een aantal gebouwwolumes weergegeven, vermoedelijk van een (boeren)erf dat georiënteerd is op de Veldstraat. Het plangebied blijft echter onbebouwd. De topografische kaarten van 1862 en 1884 laten enigszins uitschijnen dat het terrein op dat moment in gebruik is als (moes)tuin achter de bebouwing langs de Veldstraat. De luchtfoto van 1971 is te wazig om af te leiden of het terrein dan nog in gebruik was als landbouwgrond of reeds als parking. Op de foto van 1979-1990 is de huidige invulling reeds grotendeels aanwezig.

De dorpskern van Knesselare ontwikkelde zich op een kleine west-oost georiënteerde heuvelrug, die onderdeel is van een grotere hogere zone met dezelfde oriëntatie (cuesta van Oedelem-Zomergem). Het plangebied bevindt zich net ten zuiden van deze microrug, op de overgang naar een lagere zone (de depressie van het kanaal Brugge-Gent) en toont een geleidelijk dalend verloop van noord (+15,50m TAW) naar zuid (+ 14,40m TAW). Bodemkundig kan vermoedelijk een matig droge lemig zandbodem zonder profiel of met onbepaald profiel, met klei-zand op geringe of matige diepte, verwacht worden op het terrein.

Rond de dorpskern van Knesselare zijn reeds een aantal interessante archeologische sites aan het licht gekomen, die duiden op een rijk archeologisch verleden. Zowel ten noorden, oosten, zuiden en westen van het centrum zijn archeologische sites uit o.a. de metaaltijden en de Romeinse periode gekend. Ook in de directie omgeving van het plangebied zijn erven uit deze periode opgegraven, waaronder een standgreppelgebouw uit de vroege ijzertijd aan de overzijde van de Aalterseweg.

Op basis van deze gegevens kan aan het plangebied een eerder hoge archeologische verwachting worden toegekend, voornamelijk voor sites met grondsporen uit de metaaltijden, de Romeinse

periode en de middeleeuwen. In situ bewaring van in situ steentijd artefactensites wordt niet verwacht, hiervoor zijn de bodemkundige en landschappelijke eigenschappen van het terrein niet ideaal; ook bij de nabijgelegen onderzoeken zijn geen aanwijzingen aangetroffen dat deze terreinen, aan de voet van de microrug, een groot steentijdpotentieel hebben. De huidige inrichting van het terrein heeft mogelijk reeds enige impact uitgeoefend op de bodem, maar de verstoringsgraad kan op basis van het bureauonderzoek alleen niet afdoende bepaald worden.

De bestaande inrichting wordt zo goed als volledig verwijderd, met uitzondering van enkele bomen die behouden blijven. Het terrein wordt vervolgens bouwrijp gemaakt en verkaveld in 4 loten voor open bebouwing met omgaande tuin. Alle loten sluiten aan op de Aalterseweg, er wordt geen nieuwe wegenis aangelegd. Er zullen aanzienlijke bodemingrepen plaatsvinden binnen de grenzen van het plangebied: het opbreken van de verharding, het verwijderen van de begroeiing, het bouwrijp maken van het terrein, de bodemingrepen voor de aanleg van nutsleidingen, funderingswerken, het optrekken van de nieuwe woningen, de aanleg van tuinen en verhardingen enz. Ook het werfverkeer zal invloed hebben op de ondergrond. Aangezien het dossier een verkavelingsaanvraag betreft, moet rekening gehouden worden met een integrale bodemverstoring over het volledige plangebied (met uitzondering van de te behouden bomen).

Het plangebied kent een eerder hoge archeologische verwachting voor sites met grondsporen, maar op basis van enkel het bureauonderzoek kan de aan- of afwezigheid niet bepaald worden. De geplande werken zijn van dien aard dat eventueel aanwezig archeologisch erfgoed bedreigd wordt. Een verder vooronderzoek kan relevante kennisvermeerdering genereren voor de algemene ontwikkelingsgeschiedenis van de dorpskern van Knesselare, waarvan het archeologisch belang reeds is aangetoond. Het verder vooronderzoek dient te gebeuren in uitgesteld traject, na het vrijmaken van het terrein.

Het verder vooronderzoek bestaat uit een proefsleuvenonderzoek. De modaliteiten van het verder vooronderzoek worden hieronder behandeld.

2. Administratieve gegevens en afbakening

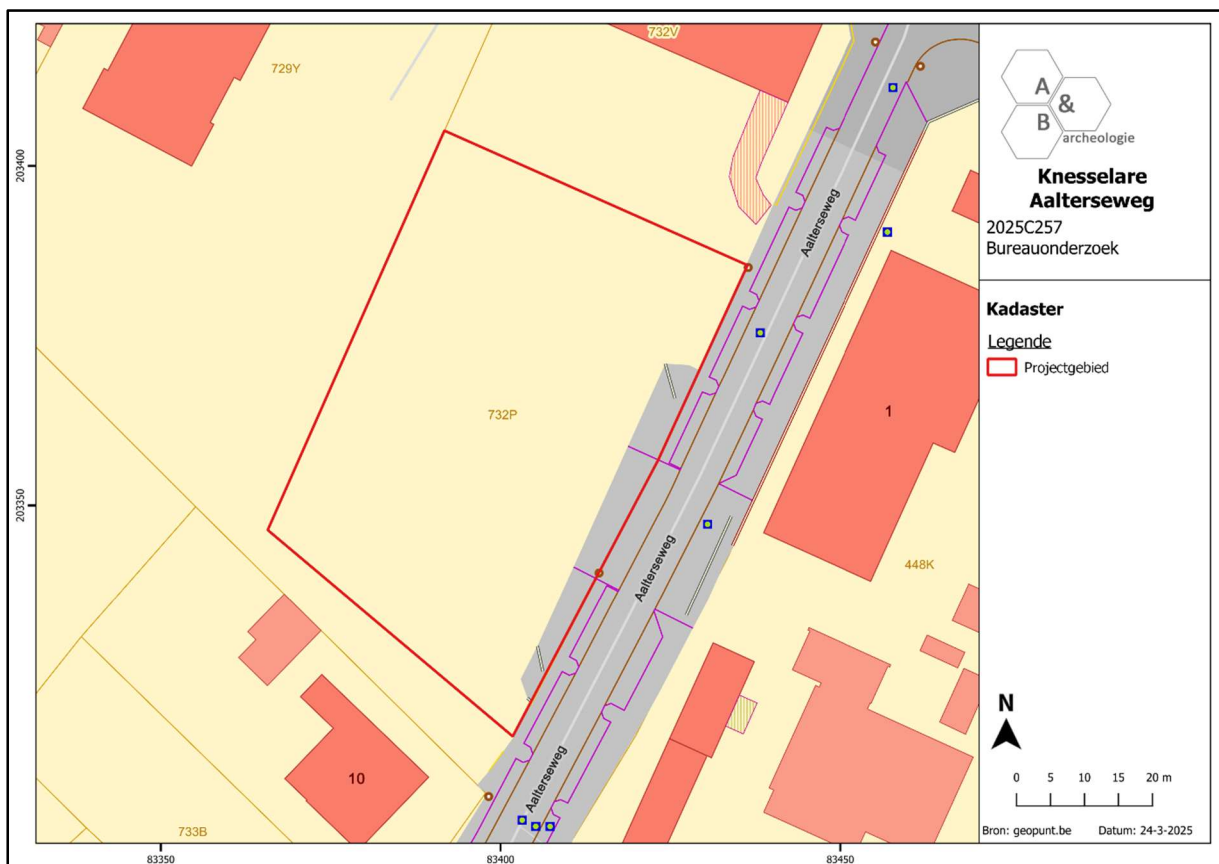
Locatiegegevens: Oost-Vlaanderen, Knesselare (Aalter), Aalterseweg z/n

Lambertcoördinaten onderzoeksgebied: X: 83304,00 en Y: 203313,78; X: 83498,04 en Y: 203407,41

Oppervlakte plangebied: 3411m²

Kadastergegevens: Aalter, afdeling 7 Knesselare, sectie D, perceelnummer 732P

Het plangebied komt volledig in aanmerking voor verder vooronderzoek. Wel dienen de sleuven buiten de kroonprojectie van de te behouden bomen worden aangelegd.

Figuur 1 Aanduiding van het plangebied geprojecteerd op het kadasterplan (bron: geopunt.be).

3. Vraagstelling

Het doel van het verder vooronderzoek is het achterhalen of er op het terrein één of meerdere archeologische sites aanwezig zijn en te bepalen welke maatregelen dienen te worden genomen voorafgaand aan de verdere ontwikkeling van het projectgebied. Daarnaast kan ook de verstoringsgraad in kaart gebracht worden. Hieronder worden enkele specifieke, niet limitatieve, onderzoeksvragen weergegeven.

- Hoe is de bodemopbouw?
- Zijn er archeologische sporen aanwezig? Welke spoorcategorieën komen voor?
- Wat is de bewaringstoestand van de aangetroffen sporen?
- Maken de sporen deel uit van één of meerdere structuren en behoren ze tot één of meerdere periodes?
- Zijn er indicaties omtrent artisanale activiteiten of aanwijzingen voor andere functionele eigenschappen?
- Zijn de aangetroffen sporen te koppelen aan de gekende archeologische sites in de buurt?
- Wat is de relatie tussen de archeologische sporen en het landschap?
- Kan een archeologische site uitgesloten worden?
- Wat is de graad van verstoring binnen het plangebied?
- Is een vervolgonderzoek noodzakelijk, en zo ja, wat is de afbakening en aan welke modaliteiten (strategie, onderzoeksvragen) moet dit voldoen?

4. Plan van aanpak (onderzoeksstrategie, -methode en –technieken)

Uit het verslag van resultaten kwam naar voor dat verder vooronderzoek met ingreep in de bodem door middel van proefsleuven de meest aangewezen methode is om het plangebied te onderzoeken. De afbakening van het onderzoeksgebied is te vinden op de boven- en onderstaande figuren. De voorziene onderzoeksmethode moet niet uitgevoerd worden indien de geplande werken alsnog niet zullen plaatsvinden.

Zowel het veldwerk als de verwerking en rapportage van de hieronder beschreven methode dient te voldoen aan de methodiek zoals beschreven in de Code van Goede Praktijk. Het onderzoeksdoel is succesvol bereikt indien de vraagstelling gefundeerd kan beantwoord worden.

- Randvoorwaarden/aandachtspunten

- 1) Voorafgaand het verder vooronderzoek dient het terrein vrijgemaakt te zijn (nutsleidingen afgesloten, verlichtingspalen verwijderd, verharding opgebroken, begroeiing gerooid,...). Hierbij is het van belang dat de bodemingrepen tot een minimum beperkt blijven en dat ondergrondse structuren zoals losse funderingslagen onder de verharding, het wortelgestel van de bomen,... blijven zitten in de grond. Op die manier wordt voorkomen dat niet-gedocumenteerd archeologisch erfgoed beschadigd wordt. De ondergrondse structuren kunnen pas verwijderd worden indien het vooronderzoek heeft aangetoond dat er geen archeologische site aanwezig is, of – indien er wel een archeologische site aanwezig is – tijdens of na een eventuele opgraving van het terrein.
- 2) De sleuven worden buiten de kroonprojectie van de te behouden bomen aangelegd.

- Proefsleuvenonderzoek

Teneinde na te gaan of er archeologisch relevante grondsporen aanwezig zijn binnen het onderzoeksgebied, dient gebruik gemaakt van de inplanting van parallelle, ononderbroken proefsleuven, met een tussenafstand van 12 à 15m van middelpunt tot middelpunt. Voor de uitgraving wordt gebruik gemaakt van een niet-getande graafbak. De sleuven zijn 1,80 tot 2m breed en zijn georiënteerd volgens de lengterichting van het terrein. Daarnaast worden extra volg-, dwarsseuven of kijkvensters aangelegd om beter inzicht te krijgen in de aard van de aangetroffen archeologische sporen en om de aan- of afwezigheid van archeologische sporen te controleren. Deze worden vrij gekozen door de uitvoerende erkende archeoloog tijdens het veldonderzoek.

Er wordt 10% (341m²) van de onderzoekbare oppervlakte opengelegd door middel van sleuven en 2,5% (85m²), door middel van volg-, dwarsseuven of kijkvensters, zodat in totaal zo 12,5% (426m²) onderzocht wordt.

De grond wordt gescheiden afgegraven en gestockeerd naast de sleuf. Het dichten gebeurt op zo'n manier dat de originele bodemopbouw opnieuw bekomen wordt en dat de draagkracht van de bodem minstens gelijk is aan de draagkracht voorafgaand de start van het veldwerk. Indien nodig worden kwetsbare sporen (bv. graven) afgedekt met waterdoorlatende doek.

Figuur 2 Indicatief sleuvenplan, geprojecteerd op de geplande werken en het kadasterplan (bron: geopunt.be en initiatiefnemer).

5. Gewenste competenties

Het team voor het proefsleuvenonderzoek moet bestaan uit minstens 2 archeologen met minstens 100 werkdagen veldervaring met proefsleuvenonderzoek. Minstens 1 van deze archeologen dient ervaring te hebben met onderzoek van meerperiodesites. Minstens 1 van deze archeologen dient minstens 200 werkdagen ervaring te hebben met onderzoek op zandgronden.

6. Voorziene afwijkingen ten aanzien van de Code van Goede Praktijk

Er zijn geen voorziene afwijkingen.